

Botos Katalin:

Kumarappa, az ökológiai gazdaságtan atyja

*Részlet a szerző **Az ember hívőnek születik** c. könyvéből (Kairosz, 2017)*

Napjainkban egyre világosabb, hogy a természet kincsei nem állnak korlátlanul rendelkezésünkre. Újra kell gondolni a közgazdaságtant. Nemcsak a technikai tételeket, a filozófiáját is. Kialakult, hogy nemcsak a pénz a tőke, de a természet és az emberi erőforrás is.. („Három tőke elve”...) Létrejött az *ökológiai ökonómia*. Nagy változások mentek végbe a világban, (a fejlődő országokban népesség-robbanás, ugyanakkor a fejlett országokban csökkenés és erőteljes előregedés; világméretű környezetszennyezés, migráció, technikai innovációk terjedése, szolgáltatások előre törése, munkaerő feleslegessé válása, emberi jogok egyre nagyobb mértékű beemelése jogrendszerekbe...). Mindezek teljesen új helyzetet teremtettek. De ami az *ökológiai gazdaságtant* illeti, bármilyen meglepő is, nem új keletű.

J C Kumarappa, az ökológiai gondolkodás kiemelkedő alakja, Európában és hazánkban gyakorlatilag nem vagy alig ismert személyiség. Mégis, joggal nevezhetjük kiemelkedőnek, mert Gandhi gazdasági gondolatainak megfogalmazója volt. Gandhi nézeteinek alaptételei két hindi szóval jellemezhetők: „Satya és ahimsa”. *Igazságosság és erőszak-mentesség*. Gandhi célja ez volt: *jólétet - mindenkinek!* (Ezt fejezi ki az általa jelszóként használt hindi kifejezés: „Sarvodaya”.)

Kumarappa is az indiai függetlenségi küzdelem egyik szervezője volt, Gandhi barátja, majd halála után eszméinek tovább éltetője. Nem mellékesen Gandhi segítőinek keresztény köréhez tartozott. Mint keresztény gondolkodó is jelentős munkát alkotott. Megérdemli, hogy felidézzük életét és munkásságát.

Élete

Kumarappa változatos, küzdelmes életutat mondhatott magáénak. 1892-ben, Thanjavurban született, keresztény család hatodik gyermekeként. Könyvelői képesítést szerzett, s a 1910-es években Londonban dolgozott. Később sikeres praxist épített ki Bombay-ban.

1927-ben Amerikában, a Syracusei egyetemen folytatta tanulmányait, majd a Columbiái egyetemen szerzett diplomát. *Edwin Seligmann*nál védte disszertációját. Seligmanról tudni kell, hogy a maga korában Amerika kiemelkedő adózási szakértője volt. Kumarappa dolgozatának tárgya pedig éppen az indiai közpénzügyek és a szegénység kapcsolata volt. Azt vizsgálta, hogy miért adósodott el India az angolok alatt? Ki mutatta, hogy India költségvetésének 98 %-a ment el a gyarmati apparátus fenntartására, a vasút-beruházásokra felvett hitelek törlesztésére. Így szociális vagy egyéb gazdaságfejlesztési célra gyakorlatilag semmi pénz nem maradt... A Kongresszus megbízásából 1931-ben, már Gandhi munkatársaként, tanulmányt készített az államadósságról, melyben azt jelezte, hogy az indokolatlan adósságok fizetését a majdan politikailag függetlenné váló India el fogja utasítani.

Gandhi megbízásából alapos, mindenre kiterjedő tudományos vizsgálatot folytatott a *Matar vidék* több, mint ötven településén, az ottani gazdasági helyzetről, a monokultúrás termelés elnyomó hatásáról. A tanulmánynak óriási hatása volt, mert azt a *Dandi menet* (a sólepárlás angol joga elleni tiltakozás) idején publikálják. Felismerték, hogy a feldolgozó kisipar, a háziipar fejlesztése elsődleges fontosságú. Így kerül mind a mai napig India zászlajának közepébe Gandhi szimbolikussá vált tevékenységének eszköze, a *szövőkerék*. A kis gazdaságok összefogásának segítségével azt kívánták elérni, hogy legyen az embereknek munkájuk, szerény bevételük, és meg is tudják termelni a maguk számára nélkülözhetetlen élelmiszereket. Létrehozták az „*All India Village Industries Association*” -t, (AIVIA), a vidéki városok indiai szövetségét (1934-35). Ennek Kumarappa lett a vezetője.

A második világháború alatt azonban a britek tovább szipolyozzák Indiát. Gandhi és Kumarappa ekkor is küzdöttek a függetlenné válásért. (Quit India movement, 1942). Bebörtönözték őket. A háború után azonban elérték a gyarmati státusz megszűnését (de Pakisztán lakosságcserevel járó kiválása árán). Sajnos, Gandhi rövidesen – talán éppen ezért – merénylet áldozata lett.

Kumarappa ezt követően az 1950-es években a kongresszus tervezési bizottságának dolgozott. Agrárgazdasági kutatásokkal foglalkozott. Mandurái-ban halt meg, 1960-ban.

Kumarappa gondolatai

Kumarappa tovább vitte Gandhinak a gazdaság szempontjából fontos gondolatait.

„Fenntartható gazdaság” c. műve volt az ökológiai fenntarthatóság első kifejtése. Ebben megfogalmazta, hogy a természet rendjét (natural order) nem lehet büntetlenül megsérteni. A „Természetes Rendben” a jogok és a kötelességek harmóniában vannak. Úgy írta, hogy létezik „tartálygazdaság” és „folyó gazdaság”. Az előbbiben felhasználják, de *el is használják* a javakat, a másodikban az emberi tevékenység újratermeli azokat.

A mezőgazdasággal kapcsolatban kifejti, hogy három tényezőt kell egyidejűleg figyelembe venni: a föld termőképességét, az emberi erőforrást és az állam szerepét. A természetnek és így vagyunknak is csak sáfárai, kezelői vagyunk. Felelősek vagyunk azért, hogy a bennünket követő nemzedékekre emberibb világot hagyjunk örökölni...

Gyakorlati munkája során némileg szembekerült a az új India iparosító, nagyüzemeket fejlesztő politikájával. A harmadik utas politikát követő India, az el nem kötelezett országok vezetője, mutatott némi szimpátiát a szocialista országok szociális- és gazdaságpolitikájával, és a komoly iparosítás útjára lépett. A szocializmusból Kumarappa elsősorban a jóléti intézkedéseket méltányolta, de a szovjet diktatórikus rendszert és a nagyüzemek erőltetését szorgalmazó iparpolitikáját elutasította. Ugyanakkor, az amerikai segély-politikában is csak a lopakodó *új típusú gyarmatosítás* előszelét látta. Érdekes módon, szembe került egy másik Gandhi-követővel, Vinoba Bahve-val is, aki a földosztás nagyon határozott propagálója volt. Kumarappa azt hangsúlyozta, hogy nem a tulajdonlás, hanem elsősorban a *földhasználat*

szabályozása számít. Elsősorban az önellátó lokális egységek kialakulását szorgalmazta. Ennek kapcsán bontakoztak ki agrárgazdasági nézetei.

Szerinte a helyi kisgazdaságok létrejötte nagyon fontos. Az állam mindig egy törpe minoritás kezébe kerül. Kapitalizmusban éppúgy, mint a szocializmusban! Igazi demokrácia nincs, csak a *lokalitás* előtérbe kerülésével! A termelés *tényleges decentralizálása* tehát a megoldás! (Itt találjuk a „small is beautiful” gondolatának alapját, melyet később *E. F. Schumacher* tett világszerte ismertté.)

A kis gazdaságokban meg kell valósítani a föld-pihentetést, hogy regenerálódják a talaj. Kumarappa a kevés műtrágya használata mellett kardoskodott, és kiemelten fontosnak tartotta *az oktatást*. Kifejezetten veszélyesnek tartotta a vegyszereket *fel nem készített* gazdálkodók kezébe adni.

Érdekes nézetei voltak a kereskedelemről és a pénzről. A *csere* szerinte nemcsak gazdasági, *de morális aktus is*. Úgy vélte, a nagy távolságok akadályozzák az igazságos cserét. Ráadásul, azt gondolta, hogy a pénzért történő csere *nem egyenértékű javak cseréje*, hiszen az egyik jószág romlandó, a másik viszont nem. Így a termelő kényszerítve van terméke eladására, ami az árakban nyilván megjelenik. A pénzgazdaság területét ezért szerinte korlátozni kell! A barter-kereskedelem mellett tört lándzsát. Ez ugyan archaikusnak, maradinak tűnik, de íme, a mai modern technika mellett szinte gyakori lett...

A munka Kumarappa véleménye szerint *kettős természetű*. Benne van a robot, de az alkotás is. Ha ezt kettéválasztjuk, az a munka fogalmának meghamisítása. Közgazdaságilag *az adekvát technológia* mellett érvel. Az agrobusiness nagyüzemi módszerei egy olyan gazdaságban, ahol bőven van munkaerő, kifejezetten kártékonyak. Itt találjuk az adekvát technológia fogalmának első megjelenését. (Amelyet majd Schumacher visz tovább.)

Úgy vélte, a munka ember-létünk fő attribútuma. Szerinte nem helyes az a keresztény értelmezés, mi szerint a munka Isten büntetése, engedtlenségünkért. Hiszen, már a paradicsomban is munkát bízott Isten az emberekre! A munkának valóban két arca van: a fáradtságosság, és az alkotás. Ha a fáradtságot csak a rabszolgákra hagyjuk, ez erőszakot igényel, s előbb-utóbb lázadáshoz, további erőszakhoz vezet.

Fogsága idején írta meg Jézus élete és tanításai c. teológiai jellegű munkáját, amelyben kritikailag elemezte a korabeli keresztény egyházak vallásgyakorlatát. Nézetei a II vatikáni zsinat utáni eszmékre emlékeztetnek. Ő maga ezt a munkáját nagyon fontosnak tartotta.

Mindenesetre, megállapíthatjuk, hogy számos közgazdasági gondolatával megelőzte korát. Nem csoda, hogy az angol nyelvű szakirodalom napjainkban újra felfedezi munkásságát.